

درخواست غیرقانونی آژانس

با پایان ماموریت محمد البرادعی، مدیرکل سابق آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در آذرماه سال 1388، یوکیا آمانو ریاست سازمانی را عهده‌دار شد که تنها نهاد قانونی بین‌المللی است که از 2 جنبه حقوقی و فنی بر فعالیت‌های کشورهای عضو نظارت دارد.

با پایان ماموریت محمد البرادعی، مدیرکل سابق آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در آذرماه سال 1388، یوکیا آمانو ریاست سازمانی را عهده‌دار شد که تنها نهاد قانونی بین‌المللی است که از 2 جنبه حقوقی و فنی بر فعالیت‌های کشورهای عضو نظارت دارد.

از زمان ریاست آمانو بر آژانس بین‌المللی انرژی اتمی گزارش‌های متفاوتی در مورد فعالیت‌های هسته‌ای ایران انتشار یافته که محتوای این گزارش‌ها نشانگر مشی سیاسی مدیرکل آژانس است و برآیند آن چیزی جز فشارهای بیشتر بر ایران نیست. البرادعی مدیرکل سابق آژانس، اخیراً خاطرات خود را منتشر کرده و در آن این مطلب را فاش کرده که به چه صورت از سوی آمریکایی‌ها و برخی از کشورهای عربی تحت فشار بوده تا در مورد ایران گزارش‌های تندتری تهیه و منتشر کند. البرادعی در خاطرات خود مدعی شده که زیر بار فشارها نرفته و در برابر آنها ایستادگی کرده است ولی بررسی عملکرد آمانو میزان ایستادگی وی در برابر فشارها را نشان می‌دهد.

جمهوری اسلامی ایران با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به‌عنوان تنها مرجع رسمی و صلاحیت‌دار برای بررسی فعالیت هسته‌ای از جنبه حقوقی و فنی باید دارای روابط و تعاملی دوجانبه باشد و مرور روابط ایران با آژانس و بررسی گزارش‌های مدیرکل‌های سابق آژانس حکایت از تعامل مثبت ایران با این نهاد بین‌المللی دارد، اما زمانی که غرب درصدد استفاده ابزاری از ظرفیت‌های یک نهاد بین‌المللی در راستای اهداف خود بر می‌آید و با اهرم فشار به جهت‌گیری‌های این نهاد رویکرد سیاسی می‌دهد، تعاملات دچار خدشه می‌شود؛ ولی با وجود این جمهوری اسلامی همکاری خود را با آژانس ادامه داده تا در نهایت به نتیجه قابل‌قبولی دست یابد.

مسئله‌ای که در کنار انتشار گزارش‌های سیاسی نشان از درخواست غیرقانونی آژانس از ایران دارد این است که براساس پیمان ان.پی.تی، آژانس بین‌المللی انرژی اتمی تنها مجاز به بازدید و بازرسی از تأسیسات هسته‌ای اعلام شده از سوی کشورهای عضو است. این در حالی است که اساساً در سایت پارچین فعالیت هسته‌ای صورت نمی‌گیرد و جمهوری اسلامی ایران نیز این منطقه را به آژانس برای بازرسی معرفی نکرده است.

با این حال آژانس از ایران انتظار دارد علاوه بر تعهدات خود در زمینه اجرای پیمان ان.پی.تی و پادمان مربوط به آن، به کارشناسان اعزامی از سوی آژانس اجازه دهد از سایر مراکز غیرمرتبط با فعالیت‌های هسته‌ای ایران نیز بازدید داشته باشند و در این راستا ایران در سال 2005 برای نشان دادن حسن نیت خود و همکاری داوطلبانه با آژانس اجازه بازرسی از منطقه نظامی پارچین را داده و پس از بازرسی‌های کارشناسان آژانس در گزارش البرادعی، مدیرکل وقت آژانس، به صراحت اعلام شد که هیچ فعالیت هسته‌ای در پارچین مشاهده نشده است. مقام‌های آژانس استدلالی که برای بازرسی مجدد از سایت نظامی پارچین مطرح می‌کنند پروتکل الحاقی است که براساس آن، بازرسان آژانس، این اختیار را پیدا خواهند کرد که بدون محدودیت و حداکثر ظرف 48 ساعت، چه اعلام شده و چه نشده از سوی کشور میزبان، بازدید داشته باشند.

ایران این پروتکل را در سال 2003 به‌صورت موقت و داوطلبانه امضا کرد، اما هیچ‌گاه آن را مورد تأیید نهایی قرار نداد و پس از آنکه در سال 2003 برای مدتی داوطلبانه پروتکل الحاقی را پذیرفت و غرب به تعهدات خود عمل نکرد، ایران به ناچار غنی‌سازی اورانیوم را از سر گرفت و عمل به پروتکل را هم متوقف کرد و از آن زمان تاکنون نیز مجلس شورای اسلامی حاضر به تأیید این الحاقیه نشده است. از این جهت درخواست‌های مکرر آژانس برای بازدید دوباره از سایت نظامی پارچین را می‌توان به‌عنوان شاهد مثالی از همکاری فراتر از تعهدات ایران و از سوی دیگر مواضع غیرحقوقی و فنی آژانس دانست که با رویکردهای سیاسی آمیخته شده است.